PARADIGME DE PROGRAMARE

Curs 5

Întârzierea evaluării. Închideri funcționale versus promisiuni. Fluxuri.

Întârzierea evaluării – Cuprins

- Importanța evaluării întârziate
- Implementare cu închideri funcționale
- Implementare cu promisiuni
- Funcțiile delay și force

Evaluare întârziată

Evaluare întârziată

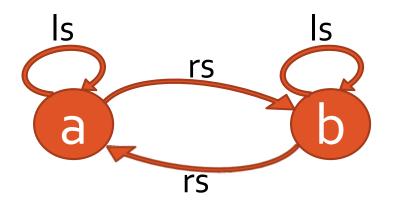
• evaluarea expresiilor este amânată până când valoarea lor este necesară (unui alt calcul)

Beneficii

- Performanță crescută (se evită calcule inutile care pot fi multe sau costisitoare)
- Implementare de funcții nestricte (if, and, or) utile în:
 - Controlul fluxului prin program
 - Condiții de oprire (or (null? L) (zero? (car L))) se evaluează (car L) doar dacă L nu e vidă
- Structuri de date infinite, din care se evaluează (la cerere) doar o porțiune finită de lungime necunoscută în prealabil
 - [0 ..] lista infinită de numere naturale (Haskell) [0 ..] !! n al n-lea element al listei

Întârzierea evaluării – Cuprins

- Importanța evaluării întârziate
- Implementare cu închideri funcționale
- Implementare cu promisiuni
- Funcțiile delay și force

Un nod se reprezintă prin

key = informația din nod

ls = legătura la stânga

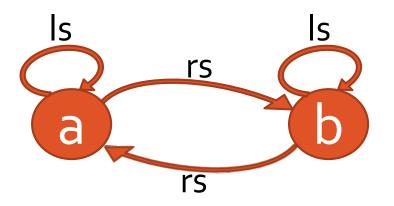
rs = legătura la dreapta

Un graf se reprezintă prin

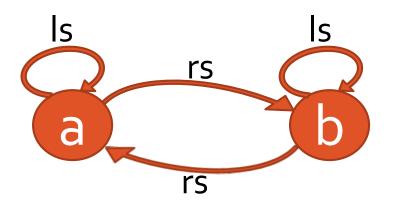
nodul rădăcină (aici a)

Structură infinită

→ trebuie să împiedicăm cumva evaluarea întregului graf în momentul definirii sale

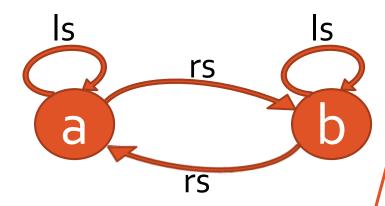


```
    (define gl
    (letrec ((a (λ () (list 'a a b)))
    (b (λ () (list 'b b a))))
    (a)))
```



```
Contextul global  \begin{array}{cccc} (g1 \ (list `a & & & & \\ & (\lambda().corp_a & \bullet & ) & \\ & (\lambda().corp_b & \bullet & ))) \end{array}   \begin{array}{cccccc} Contextul \ lui \ letrec \\ (a \ (\lambda().corp_a & \bullet & )) & \\ (b \ (\lambda().corp_b & \bullet & )) & \end{array}
```

```
    (define key car)
    (define (ls node) ((second node))) (ls g1) produce o nouă aplicare (a) care întoarce tot (list 'a (λ().corp<sub>a</sub> • ) (λ().corp<sub>b</sub> • ))
    (define (rs node) ((third node)))
```


Corpul lui a este evaluat de 3 ori

Nu și în zonele subliniate cu verde, unde **g1** este deja evaluat și se ia din contextul global

```
(define g1
      (letrec ((a (λ () (list 'a a b)))
                  (λ () (list 'b b a))))
3.
        (a)))
4.
    (define key car)
    (define (ls node) ((second node)))
    (define (rs node) ((third node)))
8.
    (eq? g1
    (equal? g1
```

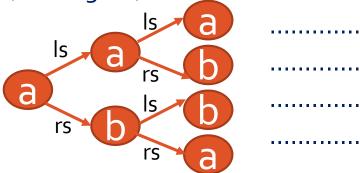
Implementare cu închideri funcționale

Avantaj

• Capabilă să reprezinte graful infinit

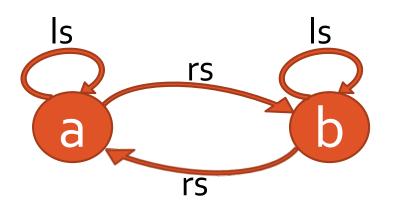
Dezavantaje

- Ineficientă din cauza evaluării repetate (de fiecare dată când accesăm vecinii unui nod) a unor închideri deja evaluate
- Probleme "filozofice" de identitate: vecinul stâng al lui a este chiar a, nu un alt nod identic cu a (ca în figură)

Întârzierea evaluării – Cuprins

- Importanța evaluării întârziate
- Implementare cu închideri funcționale
- Implementare cu promisiuni
- Funcțiile delay și force


```
Contextul global

(g2 (list 'a

    promise<sub>a</sub>

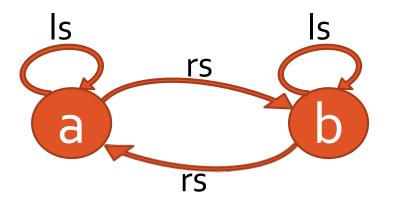
    promise<sub>b</sub>))

Contextul lui letrec

(a promise<sub>a</sub>)

(b promise<sub>b</sub>)
```

```
    (define g2
    (letrec ((a (delay (list 'a a b)))
    (b (delay (list 'b b a))))
    (a) se înlocuiește cu (force a)
```


- (define key car)
 (define (ls node) (force (second node))) ←
 (define (rs node) (force (third node)))
- Contextul global

 (g2 (list 'a

 promise_a

 promise_b))

 Contextul lui letrec

 (a promise_a)

 (b promise_b)
 - (1s g2) produce o nouă forțare a lui promise_a care întoarce rezultatul depus în cache la prima forțare; are loc o singură evaluare a expresiei întârziată cu delay

Implementare cu promisiuni

Avantaje

- Capabilă să reprezinte graful infinit
- Eficientă
 - Fiecare din cele 2 promisiuni își evaluează expresia o singură dată
 - · Când valoarea unei promisiuni este solicitată ulterior, ea este luată din cache
- Identitate a obiectelor întoarse de evaluarea promisiunii la diferite momente de timp
 - Cum oricum nu se produce decât o evaluare a expresiei întârziate, nu se poate întâmpla nimic (de exemplu, legări dinamice) astfel încât două evaluări diferite ale promisiunii să întoarcă valori diferite
 - Acum graful arată și fizic ca cel pe care ne-am propus să îl reprezentăm

Observație

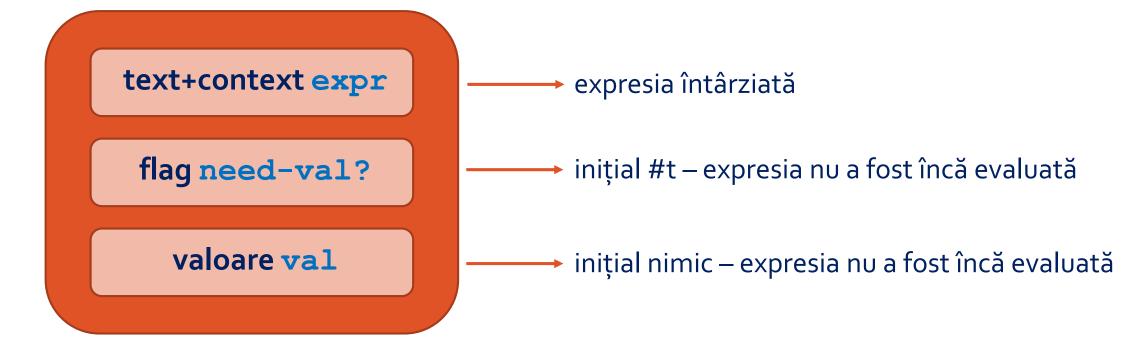
 Atât închiderile funcționale cât și promisiunile sunt valori de ordinul întâi (ex: le-am putut compara cu equal?)

Întârzierea evaluării – Cuprins

- Importanța evaluării întârziate
- Implementare cu închideri funcționale
- Implementare cu promisiuni
- Funcțiile delay și force

Funcția (nestrictă) delay

(delay expr) creează o promisiune, care, conceptual, arată cam așa:

Posibilă implementare pentru delay

```
(define (delay expr) (memoize (λ () expr)))
1.
2.
     (define (memoize thunk)
3.
                                                     Ne bazăm tot pe închideri funcționale, dar cu o
       (let ((need-val? #t)
4.
                                                     optimizare importantă
                (val 'whatever))
5.
          (\(\lambda\)
                                                     O promisiune este un obiect cu stare: prima
6.
                                                     forțare produce efecte laterale, acceptabile
             (if need-val?
7.
                                                     întrucât se află sub bariera de abstractizare
                  (begin
8.
                                                     (obs: if-ul fără else este posibil și el în Pretty Big)
                     (set! val (thunk)
9.
                     (set! need-val? #f)))
10.
            val))
11.
                                                   → La forțări ulterioare se întoarce direct val
```

Funcția force

(**force** promise) forțează o promisiune, în sensul că solicită valoarea expresiei întârziată în promisiune:

- Dacă expresia a fost deja evaluată (flag #f) întoarce valoare
- Altfel

```
valoare ← evaluează expresie
flag ← #f
întoarce valoare
```

Observație

 Odată ce o promisiune a fost forțată și rezultatul stocat în cache, acest rezultat nu se mai schimbă (chiar dacă între timp, din cauza unor legări dinamice sau efecte laterale, o nouă evaluare a expresiei întârziate ar produce altceva)

Fluxuri – Cuprins

- Motivaţie
- Fluxuri
- Fluxuri definite explicit
- Fluxuri definite implicit
- Ciurul lui Eratostene

Modelarea lumii înconjurătoare

Scopul sistemelor software

- Modelarea lumii înconjurătoare, reducând pe cât posibil:
 - Complexitatea temporală/spaţială
 - Complexitatea intelectuală identificând module independente sau interdependente și abstractizându-le (pentru a ascunde complexitatea lor în spatele unor interfețe simplu de utilizat)

Viziuni posibile asupra lumii

- Obiecte (module) care își schimbă starea în timp
 - Pentru modularitate, starea e înglobată în interiorul obiectelor (ex: obiectul "promisiune")
 - Rezultă o programare cu efecte laterale, cu obiecte partajate, cu probleme de sincronizare, etc.
 - Timpului din lumea reală îi corespunde timpul din program
- Un tot (care nu se schimbă) descris prin colecția stadiilor sale de evoluție (ex: funcțiile sin, cos)
 - · Rezultă o programare de nivel mai înalt, unde timpul nu trebuie controlat explicit

Exemplu la calculator

Să se determine dacă un număr n este prim.

Definiție

Un număr n este prim dacă și numai dacă nu are divizori în intervalul [2 .. √n].

O soluție modulară

Eleganță versus

```
    (define (interval a b)
    (if (> a b)
    ('()
    (cons a (interval (add1 a) b))))
    (define (prime? n)
    (null?
    (filter (λ (d) (zero? (modulo n d)))
    (interval 2 (sqrt n)))))
```

- Construiește tot intervalul, apoi tot intervalul filtrat, chiar când se găsește din start un divizor
- Elegant, dar ineficient temporal şi spaţial

Eficiență

```
1. (define (prime? n)
2. (let iter ((div 2))
3. (cond
4. ((> (* div div) n) #t)
5. ((zero? (modulo n div)) #f)
6. (else (iter (add1 div))))))
```

- Nu reţine mai mult de 2 variabile la un moment dat (eficient spaţial)
- Se oprește la primul divizor (eficient temporal)
- Neelegant: amestecă generarea / filtrarea / testarea

Fluxuri – Cuprins

- Motivaţie
- Fluxuri
- Fluxuri definite explicit
- Fluxuri definite implicit
- Ciurul lui Eratostene

Eleganță plus Eficiență

```
(define (interval-stream a b)
                                                                         interfață foarte
2.
      (if (> a b)
                                                                         asemănătoare
          empty-stream
3.
                                                                         celei pentru liste
           (stream-cons a (interval-stream (add1 a) b))))
4.
    (define (prime? n)
5.
       (stream-empty?
6.
        (stream-filter (λ (d) (zero? (modulo n d)))
7.
                        (interval-stream 2 (sqrt n)))))
8.
```

- Elegant și eficient temporal și spațial, deși, conceptual, este același program cu cel pe liste
- Care este diferența esențială între varianta cu liste și varianta cu fluxuri?

Sub bariera de abstractizare

Utilizare liste

Constructori / selectori / operatori

Implementare liste
(element . pereche)

Utilizare fluxuri
Implementare fluxuri
(element . promisiune)

Complexitate spațială

- Intervalul [1.. n] reţinut ca listă: Θ(n) (n elemente ţinute în memorie)
- Intervalul [1 .. n] reținut ca flux: Θ(1) (un element și o promisiune de a evalua restul fluxului)

(delay (interval-stream 2 b)) (reţin textul expresiei + contextul – cine erau interval-stream și b)

Complexitate temporală

- (prime? n) cu liste: $\Theta(\sqrt{n})$ (generez \sqrt{n} numere, parcurg \sqrt{n} numere ca să le filtrez, aplic null?)
- (prime? n) cu fluxuri: Θ (distanța până la primul divizor) (Θ (\sqrt{n}) pentru n prim)

Exemplu

```
(prime? 115)
(stream-empty? (stream-filter div? '(2 . promise[3-10.72])))
      ;; 115 : 2? Nu, atunci filtrăm restul intervalului
(stream-empty? (stream-filter div? '(3 . promise[4-10.72])))
      ;; 115 : 3? Nu, atunci filtrăm restul intervalului
(stream-empty? (stream-filter div? '(4 . promise[5-10.72])))
      ;; 115 : 4? Nu, atunci filtrăm restul intervalului
(stream-empty? (stream-filter div? '(5 . promise[6-10.72])))
      ;; 115 : 5? Da, atunci avem un rezultat pentru stream-filter
      ;; Acesta i-a cerut intervalului să se deșire până a găsit un divizor
(stream-empty? '(5 . promise[stream-filter div? '(6 . promise[7-10.72])]))
      ;; #f (stream-empty nu are nevoie să evalueze restul fluxului)
```

Liste versus fluxuri – Comparație

Liste (secvențe complet construite)

- Funcționalele pe liste exprimă succint și elegant o gamă largă de operații
- Eleganța se plătește prin ineficiență: la fiecare pas trebuie copiate și (re)prelucrate listele întregi (care pot fi foarte mari)
- Etapa de construcție a listei și etapa de prelucrare a ei separate conceptual și computațional

Fluxuri (secvențe parțial construite)

- Sunt liste cu evaluare întârziată au aceleași abstracțiuni elegante ca listele (map, filter, etc.)
- Fiecare flux își produce elementele unul câte unul, dacă funcția apelantă o cere
 - Dacă funcției îi este suficient primul element, nu se mai evaluează restul (vezi stream-empty? anterior)
 - Dacă funcția încearcă să acceseze o porțiune de flux încă necalculată, fluxul se extinde automat doar până unde este necesar, păstrând astfel iluzia că lucrăm cu întregul flux
- Etapa de **construcție** a fluxului și etapa de **prelucrare** a lui **separate doar conceptual**, computațional construcția este dirijată de nevoia de prelucrare (evitând calcule inutile)

Liste versus fluxuri – Interfață

Constructor pe liste '()	Constructor corespunzător pe fluxuri empty-stream
Operator pe liste	Operator corespunzător pe fluxuri
null?	stream-empty?
car	stream-first
cdr	stream-rest
map	stream-map
filter	stream-filter

Fluxuri – Cuprins

- Motivaţie
- Fluxuri
- Fluxuri definite explicit
- Fluxuri definite implicit
- Ciurul lui Eratostene

Definiții explicite (generând fiecare element)

```
Flux = pereche (element . motor-capabil-să-genereze-restul-fluxului)
```

Motor: implementat de regulă ca o funcție recursivă, cu parametri pe baza cărora să se poată genera elementul următor din flux

Exemple

Extinderea fluxului la cerere

```
(define naturals
  (let loop ((n 0))
        (stream-cons n (loop (add1 n)))))

• Inițial, fluxul își știe doar primul element: naturals = '(0 )

• Extinderea fluxului (calcularea mai multor elemente) se face la cerere (adică la stream-rest): de exemplu, (stream-take naturals 3) va cere încă 2 elemente

• Evoluția '(0 ) (loop 1) '(0 1 ) (loop 2) '(0 1 2 )

• stream-cons face un delay : sub barieră (stream-cons a b) ~ (cons a (delay b))

• stream-rest face un force : sub barieră (stream-rest s) ~ (force (cdr s))
```

Noi folosim interfaţa fără să ne pese ce se petrece sub bariera de abstractizare

Fluxuri – Cuprins

- Motivaţie
- Fluxuri
- Fluxuri definite explicit
- Fluxuri definite implicit
- Ciurul lui Eratostene

Definiții implicite (pe baza altor fluxuri)

Definiție implicită (fără generator (motor) explicit)

- Profită de evaluarea leneșă pentru a defini fluxul pe baza altor fluxuri (sau a lui însuși)
- Mecanisme uzuale
 - Transformarea (map) sau filtrarea (filter) unui alt flux
 - Operații între două fluxuri (adunare, înmulțire, etc.)
 - Când fluxul este definit inclusiv pe baza lui însuși, este esențial să dăm explicit măcar un element de la care să pornească, altfel nu are cum să participe la o primă operație

Exemple

Operații între fluxuri – Funcționare

- Pentru a obține al doilea element din naturals, e nevoie de primul element din ones și primul element din naturals, care sunt deja disponibile
- Observație: de aceea era necesar să dăm explicit măcar un element din naturals, pentru a avea cu ce începe adunările

Operații între fluxuri – Funcționare

```
ones 1 1 + naturals 0 1 naturals 0 1
```

• Pentru a obține al treilea element din naturals, e nevoie de al doilea element din ones și al doilea element din naturals, care sunt deja disponibile

Operații între fluxuri – Funcționare

```
ones 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 + naturals 0 1 2 3 4 5 6 7 8 ....
```

 De fiecare dată avem disponibile exact elementele necesare pentru a calcula elementul următor

Operații între fluxuri – Fibonacci

• Ce trebuie să dăm explicit fluxului fibo pentru a putea apoi începe adunările?

Operații între fluxuri – Fibonacci

- Ce trebuie să dăm explicit fluxului fibo pentru a putea apoi începe adunările?
- Se vede că
 - Din rezultatul adunărilor lipsesc termenii 0 și 1
 - Este nevoie de primul element din fibo și de primul element din (rest fibo) pentru a începe adunările
 - → trebuie să dăm explicit primii 2 termeni

Mai multe definiții implicite

Exemple la calculator:

- Fluxul numerelor pare
- Fluxul puterilor lui 2
- Fluxul 1/n! cu care se poate aproxima numărul e
- Fluxul sumelor parțiale ale altui flux (atenție la definiția eficientă versus cea ineficientă!)

Reutilizarea fluxului

De ce sunt implementate fluxurile cu promisiuni, nu cu închideri funcționale?

- Diferența de **eficiență** este foarte mare în situațiile în care reutilizăm un flux din care am calculat deja un număr de elemente
 - Promisiunile nu reevaluează porțiunile deja calculate, ci iau rezultatele din cache
 - Închiderile funcționale reevaluează tot

Exemplu la calculator: fibonacci cu închideri versus fibonacci cu promisiuni

Fluxuri – Cuprins

- Motivaţie
- Fluxuri
- Fluxuri definite explicit
- Fluxuri definite implicit
- Ciurul lui Eratostene

Ciurul lui Eratostene

```
2 3 $\frac{1}{4}$ 5 $\frac{1}{5}$ 7 $\frac{1}{5}$ 9 $\frac{1}{0}$ 11 $\frac{1}{2}$ 13 $\frac{1}{4}$ 15 $\frac{1}{5}$ 17 $\frac{1}{5}$ 19 $\frac{2}{0}$ 21 $\frac{1}{2}$ 23 2$\frac{1}{2}$ 25 2$\frac{1}{5}$ 27 2$\frac{1}{5}$ 29 3$\frac{1}{5}$ 31 3$\frac{1}{5}$ 33 3$\frac{1}{5}$ 35 3$\frac{1}{5}$ 37 3$\frac{1}{5}$ 39 4$\frac{1}{5}$ ...
```

- Pornim de la fluxul numerelor naturale, începând cu 2
- Primul element p din flux este prim
- Aplicăm același algoritm pe restul fluxului din care eliminăm multiplii lui p

Ciurul lui Eratostene

```
2 3 $\frac{1}{4} 5 $\frac{1}{5} 7 $\frac{1}{5} 9 1$\text{0} 11 1$\frac{1}{2} 13 1$\frac{1}{4} 1$\frac{1}{5} 1$\text{0} 17 1$\text{8} 19 2$\text{0} 2$\text{1} 2$\text{2} 23 2$\text{1} 25 2$\text{1} 2$\text{1} 2$\text{2} 29 3$\text{1} 31 3$\text{2} 3$\text{3} 3$\text{3} 3$\text{5} 3$\text{5} 35 3$\text{5} 37 3$\text{8} 3$\text{5} 4$\text{5} \dots \text{2}...
```

- Pornim de la fluxul numerelor naturale, începând cu 2
- Primul element p din flux este prim
- Aplicăm același algoritm pe restul fluxului din care eliminăm multiplii lui p

Ciurul lui Eratostene

```
2 3 $\frac{1}{4}$ 5 $\phi$ 7 $\phi$ 9 $\phi$ 11 1$\frac{1}{2}$ 13 1$\frac{1}{4}$ 1$\frac{1}{5}$ 1$\frac{1}{6}$ 17 1$\frac{1}{8}$ 19 2$\frac{1}{6}$ 2$\frac{1}{2}$ 2$\frac{1
```

- Pornim de la fluxul numerelor naturale, începând cu 2
- Primul element p din flux este prim
- Aplicăm același algoritm pe restul fluxului din care eliminăm multiplii lui p

Ciurul lui Eratostene – Implementare

Promisiune

Avantaje promisiuni

delay / force

Fluxuri

Avantaje fluxuri

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni

delay / force

Fluxuri

Avantaje fluxuri

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force

Fluxuri

Avantaje fluxuri

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri

Avantaje fluxuri

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri: eleganță (modularitate), eficiență (temporală și spațială)

Constructori flux

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri: eleganță (modularitate), eficiență (temporală și spațială)

Constructori flux: empty-stream, stream-cons

Operatori flux

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri: eleganță (modularitate), eficiență (temporală și spațială)

Constructori flux: empty-stream, stream-cons

Operatori flux: stream-empty?, stream-first, stream-rest, stream-map, stream-filter

Definiții explicite

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri: eleganță (modularitate), eficiență (temporală și spațială)

Constructori flux: empty-stream, stream-cons

Operatori flux: stream-empty?, stream-first, stream-rest, stream-map, stream-filter

Definiții explicite: generator recursiv care produce fluxul element cu element

Promisiune: încapsularea unei expresii pentru a fi evaluată mai târziu, la cerere

Avantaje promisiuni: eficiență: evaluarea se produce doar la nevoie și o singură dată

delay / force: creează o promisiune / solicită valoarea expresiei întârziată într-o promisiune

Fluxuri: secvențe parțial construite (~liste cu evaluare întârziată)

Avantaje fluxuri: eleganță (modularitate), eficiență (temporală și spațială)

Constructori flux: empty-stream, stream-cons

Operatori flux: stream-empty?, stream-first, stream-rest, stream-map, stream-filter

Definiții explicite: generator recursiv care produce fluxul element cu element

Definiții implicite: transformări/operații de alte fluxuri (sau de fluxul însuși)